

IISG digitaliseert uniek exemplaar *Het Kapitaal*

12 september 2017

door Pepijn Brandon, senior [onderzoeker](#) op het IISG

Op 14 september 1867, exact 150 jaar geleden, verscheen het eerste deel van *Het Kapitaal* van Karl Marx. Het behoort tot de meest invloedrijke boeken uit de wereldgeschiedenis. Het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam beschikt over een uniek exemplaar van de eerste druk, waarin Marx zelf correcties en aantekeningen in de kantlijn aanbracht. Dit exemplaar is vanaf nu volledig gedigitaliseerd beschikbaar en voor publiek toegankelijk via de website van het Instituut.

Karl Marx (1818-1883) – kritisch wetenschapper

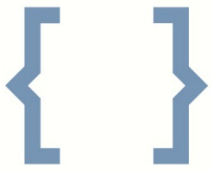
Hij was de belangrijkste theoreticus van het socialisme, maar ook een zeer (zelf-)kritische wetenschapper. Al vanaf het midden van de jaren 1840 verrichte hij grondige studie in de economische theorie. In 1857 begon hij met het schrijven van de eerste ruwe versie van wat tien jaar en verschillende pogingen later het eerste deel van *Het Kapitaal* zou worden. Nog voordat *Het Kapitaal* bij de Hamburgse uitgeverij Meissner van de drukpersen kwam, liet hij in zijn brieven doorschemeren niet tevreden te zijn met de manier waarop hij zijn argumenten had gepresenteerd.

Marx' twijfels werden versterkt door de kritiek van zijn goede vriend Friedrich Engels (1820-1895). Drie weken voor de publicatie, op 23 augustus 1867, complimenteerde hij Marx met de 'fameuze' argumentatie van zijn boek. Maar hij liet daarop direct de uitroep volgen: 'Maar hoe heb je de *uiterlijke* indeling van het boek zo kunnen laten, als het is!' Aan een Franse uitgever die een vertaling overwoog, schreef Marx in november 1867 dat hij de tekst op een aantal punten zou willen aanpassen.

Uniek exemplaar, met aantekeningen van auteur, op het IISG

Marx begon direct met het voorbereiden van zijn wijzigingen voor een volgende druk. Een eerste weerslag daarvan wordt gevormd door de correcties in zijn eigen exemplaar, dat zich in de collectie van het IISG te Amsterdam bevindt. De meeste potloodwijzigingen in dit exemplaar belandden uiteindelijk inderdaad in de nieuwe Duitse druk van 1872. Marx paste in die tweede uitgave vooral de taaie eerste hoofdstukken aan, waarin hij belangrijke begrippen introduceert zoals 'waar', 'gebruikswaarde', 'ruilwaarde' en zijn theorie over de rol van geld in de kapitalistische economie.

Ook voor de Franse uitgave die tussen 1872-1875 in afleveringen verscheen, en de derde Duitse druk die vlak na zijn dood in 1883 uitkwam, bleef hij herschrijven. Het tweede en derde deel van *Het Kapitaal* heeft Marx nooit voor publicatie af kunnen ronden. Hoewel hij het grootste deel van de manuscripten hiervoor al in de eerste helft van de jaren 1860 had geschreven, stelde hij publicatie steeds opnieuw uit voor verder onderzoek. Na langdurig redactiewerk van Friedrich Engels zijn deel twee (1885) en deel drie (1894) van *Het Kapitaal* uiteindelijk toch nog gepubliceerd.

Nu digitaal beschikbaar

Het nu gedigitaliseerde exemplaar van *Het Kapitaal*, met Marx' eigen aantekeningen, kwam in de jaren 1930 in bezit van het IISG in Amsterdam als onderdeel van de archieven en bibliotheek van de Duitse sociaal-democratische beweging. Het exemplaar is interessant omdat het een inkijkje geeft in de grondige wijze waarop Marx bij het formuleren van zijn theorieën te werk ging. Helaas zullen weinig mensen de notities ook daadwerkelijk in deze vorm kunnen lezen, want Marx' handschrift is zo onleesbaar dat slechts een handjevol mensen op de wereld het vandaag de dag nog kan ontcijferen. Een volledige transcriptie werd wel eerder gepubliceerd in de *Marx Engels Gesamtausgabe 2*, de grote wetenschappelijke editie van het werk van Marx en Engels waarvoor het IISG een van de belangrijke partners is.

UNESCO erfgoed

Het nu gedigitaliseerde exemplaar is een uniek document voor de geschiedenis van de arbeidersbeweging en de sociale wetenschappen. Het maakt deel uit van de omvangrijke collectie manuscripten van Marx en Engels in het IISG, die maar liefst tweederde van alle papieren bevat die Marx en Engels in hun leven hebben nagelaten. In 2013 werd het samen met de enige bewaard gebleven handgeschreven pagina van het Communistisch Manifest toegevoegd aan het Memory of the World Register van UNESCO.

200 jaar Marx

Volgend jaar is het 200 jaar geleden dat Marx geboren werd. *Het Kapitaal*, het origineel, zal het komende jaar o.a. te zien zijn op grote tentoonstellingen in het [Museum Karl-Marx-Haus in Trier](#) en het Joods Museum van België in Brussel, ter gelegenheid van het tweehonderdste geboortjaar van Karl Marx.